

13.10.
Oul 22.11.2002
019028:00/2002

LAUSUNTO OIKEUSMINISTERIÖN TYÖRYHMÄN OSAMIENTINNÖSTÄ "IHMISKAUPPA, PARITUS JA PROSTITUUTIO" (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4)

Unioni, Naisasialiitto Suomessa ry. pitää hyvänä sitä, että oikeusministeriön työryhmä on ihmiskauppaa, paritusta ja prostituutiota koskevassa osamietinnössään päätenyt ehdottamaan seksin oston kriminalisointia. Osamietinnön ehdotukset vastaavat niitä lainsäädännöllisiä muutoksia, joihin Suomi on sitoutunut erilaisissa kansainvälisissä sopimuksissa, niistä merkittävimpana Palermossa 2000 allekirjoitetun YK:n kansainvälistä rikollisuutta vastustavan yleissopimuksen ihmiskauppaa koskeva lisäpöytäkirja.

Mietinnössä on pohdittu sekä oston että myynnin kriminalisointia. Työryhmä on päätenyt esittämään ainoastaan seksin oston kriminalisointia. Osa työryhmästä on jättänyt eriäviä mielipiteitä sekä oston kriminalisointia vastaan että myynnin kriminalisoinnin puolesta. Unioni Naisasialiitto korostaa, että prostituutio on syvän rakenteellisen epätasa-arvon ilmentymä. Vaikka prostituutiota synnyttää myös köyhyys ja elintasokuilu Suomen ja sen lähialueiden välillä, kaikkea prostituutiota yhdistää se, että prostituoidut ovat naisia, ja asiakkaat miehiä. Koska lainsäädännön tulee toimia oikeuskäsiteltemme ohjaajana, sen on viestittävä mikä on hyväksyttävää. Siksi prostituutiota koskevan lainsäädännön tulee lähteä siitä, että prostituutio ymmärretään yhteiskuntamme rakenteissa olevana epätasa-arvona, johon tulee puuttua.

Osamietinnön esitykset

Työryhmä esittää, että lakiin otetaan uusi rangaistussäännös törkeästä parituksesta sekä perustetaan 20 uutta poliisin virkaa valvomaan ja ehkäisemään seksin ostamiseen liittyvää rikollisuutta. Lisäksi osamietinnössä esitetään, että rikosoikeudellisen vastuun tulee koskea prostituution välittämisestä taloudellisesti hyötyviä internet- ja muiden julkaisujen toimittajia.

Unioni Naisasialiitto tukee edellä mainittuja esityksiä, mutta haluaa lisätä, että prostituution välittäjäkanavien osalta vastuuseen pitäisi saattaa myös muut taloudelliset hyötyjät kuten teleoperaattorit. Unioni Naisasialiitto huomauttaa, että puhuminen *seksuaalipalveluiden* ostamisesta etäännyttää ilmiön miesten ja naisten välisestä epätasa-arvoisesta valta-asetelmasta.

Unioni myös peräänkuuluttaa laajempia toimia prostituution ja parituksen ehkäisemiseksi. Lainsäädännön lisäksi Suomen on sitouduttava aktiivisiin toimiin prostituoitujen sekä prostituutiosta irrottautuvien naisten ja lasten tukemiseksi, kuten myös viranomaispalvelujen ja naiskauppaa koskevan koulutuksen kehittämiseksi ja resurssioimiseksi. Suomen on otettava aktiivinen rooli naiskaupan ja sen lieveilmiöiden vähentämiseksi Euroopan Unionissa ja maailmanlaajuisesti.

Eriävä mielipide 2, myynnin kriminalisointi

Kun kysymystä myynnin kriminalisoinnista tarkastelee siltä eettiseltä pohjalta, mihin Suomi on ihmiskauppaa ja prostituutiota koskevissa sopimuksissa sitoutunut, keskeiseksi velvoitteeksi nousee myyjän

suojeleminen. Siksi seksin myyntiä ei pidä kriminalisoida. Rankaisemisen sijasta prostituoiduille tulisi tarjota tukipalveluja ja mahdollisuuksia päästä irti prostituutiosta.

Halttusen ja Lahtisen (eriävä mielipide 2, s. 114) jättämässä eriävässä mielipiteessä todetaan, että seksin myyminen tulisi kriminalisoida, mutta ostamista ei. Lisäksi sanotaan, että "tilanne, jossa vain ostaminen on kriminalisoitu, mutta myyminen sallittu, on luonnoton ja keinotekoinen". Halttusen ja Lahtisen eriävässä mielipiteessä ei kuitenkaan esitetä riittäviä perusteluja sille, miksi ainoastaan seksin myymisen kieltäminen olisi tehokkain tapa vaikuttaa prostituutioon tai miksi olisi "luonnotonta", jos vain seksin osto kriminalisoidaan. Myöskään ihmiskauppatyöryhmän mietintö ei tarjoa perusteluja näihin väitteisiin.

Eriävä mielipide 2:ssa ei huomioida sitä, että täysin vapaaehtoiseen valintaan perustuvaa prostituutiota on hyvin vähän. Suomea sitovassa Palermon sopimuksen lisäpöytäkirjassa pakotuksen määrä on määritelty hyvin alhaiseksi. Jo toisen haavoittuvasta asemasta hyötyminen voidaan katsoa pakottamiseksi prostituutioon. Vaikka voidaan teoriassa olettaa, että muutama prosentti prostituoidusta on tehnyt valintansa vapaaehtoisesti, tekee pakottamisen määritelmä käytännössä mahdottomaksi erottaa niin sanottua vapaaehtoista prostituutiota pakotetusta prostituutiosta. Siksi prostituutuihin ei tule suhtautua rikollisina tai rikoksen osapuolina. Yhtään naista ei tule rangaista häneen kohdistuvasta hyväksikäytöstä.

Kun sitoudutaan siihen, että seksin myyjää ei tule rangaista, tulisi siinä toimia johdonmukaisesti. Järjestyslaista tulisi poistaa seksin myyntiä koskeva kielto.

Työryhmän osamietintö on osa laajempaa työtä, jossa valmistellaan ihmiskauppaa koskevaa lainsäädäntöä. Myynnin kriminalisoinnin osalta kysymykseen prostituutiosta liittyy myös kysymys ihmiskaupasta ja sen rajoja ylittävistä luonteista. Ylivoidumisen suuri osa Suomen prostituoiduista tulee Venäjältä tai Baltian maista. Syynä ovat usein ennen kaikkea sosiaaliset syyt, kuten köyhyys, mutta taustalla on myös hyväksikäyttöä tai harhaanjohtamista. Hyvin moni Suomeen tulevista prostituoiduista täyttäisi Palermon lisäpöytäkirjan määreet pakotetusta prostituutiosta eli ihmiskaupasta. Pöytäkirjassa korostuu ns. vastaanottavien maiden velvollisuus pyrkiä tunnistamaan ihmiskauppaan pohjautuva maahantulo sekä velvollisuus auttaa ja suojella ihmiskaupan uhreja heidän täydet ihmisoikeutensa tunnustaen.

Oikeus suojeluun koskee kaikkia ihmiskaupan uhreja, eikä ihmiskaupan uhrilla ole todistustaakkaa. Uhrin suostumuksella ei ole ihmiskaupan määrittelyn kannalta merkitystä. Mikäli tunnustetaan se, että prostituutioon liittyy toisen haavoittuvan aseman hyväksikäyttöä, sekä se, että suurin osa prostituoiduista tulee Suomeen köyhemmistä maista, joissa tasa-arvo ei ole vastaavalla tavalla toteutunut, olisi ristiriitaista kriminalisoida myynti, kun pääasiallinen enemmistö prostituoiduista tarvitsisi lähinnä suojelua. Se, että prostituutio on tällä hetkellä käännytysperuste estää sen, että Suomen rajoilla pystyttäisiin riittävän hyvin tunnistamaan tänne tulevat naiskaupan uhrin.

Oston kriminalisoinnin vastustamisesta ja eriävä mielipide 1:sta

Lindstedtin, Halttusen ja Lahtisen jättämässä eriävässä mielipiteessä (Eriävä mielipide 1, s.112) sanotaan, että oston kriminalisointi heikentäisi asiakkaiden yhteistyöhalua paritusrikosten selvittämisessä. Työryhmän esitykset huomioon ottaen perustelu on epälooginen. Työryhmän osamietinnössä ehdotetaan telekuuntelu-oikeuksien laajentamista ja todetaan, että ostajilta saaduilla tiedoilla ei enää olisi merkitystä sitten, kun ihmiskaupan ja parituksen esitutkinnassa voitaisiin käyttää telekuuntelua.

Työryhmän osamietinnössä pohditaan, että seksin oston kriminalisointi saattaisi pakottaa prostituoidut siirtymään myymään seksiä muulle kuin julkisille paikoille, mikä vähentäisi prostituoidun vapautta valita

asiakkaansa ja lisäisi riskiä joutua väkivallan uhriksi. Unioni Naisasialiitto huomauttaa, että tämä on todellisuutta jo nyt. Osamietinnönkin mukaan (s. 16) valtaosa prostituutiosta tapahtuu asunnoissa, majoitusliikkeissä ja muilla yksityisalueilla. Sen vuoksi seksin oston kriminalisointi ei merkittävästi vaikuttaisi siihen, missä prostituutiota käytännössä tapahtuu. Kriminalisointi ei myöskään selvästi heikentäisi prostituoitujen asemaa, koska se on nykyisinkin hyvin heikko. Prostituoitujen ovat jatkuvasti väkivallan uhan alla, niin parittajien kuin seksin ostajienkin taholta eikä prostituoiduille ole Suomessa tarjolla riittävästi tukipalveluja.

Kriminalisointia vastustavassa eriävässä mielipiteessä todetaan, että seksin oston kriminalisointitarve ei ole ilmeinen eikä siihen pidä siksi ryhtyä. Unioni Naisasialiitto puolestaan katsoo, että on ensiarvoisen tärkeää pysäyttää se kehitys, että seksin ostamisesta on tulossa yhä hyväksyttävämpää ja yleisempää. Kuten työryhmän osamietinnössäänkin todetaan (s. 16), prostituutio Suomessa on lähes täysin järjestäytyneen rikollisuuden organisoimaa. Seksipalvelujen ostaminen edistää siis järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa. Prostitutioon liittyy vakavia ihmisoikeusloukkauksia ja maksullisen seksin kysyntä tarkoittaa samalla myös kysyntää ihmiskaupamarkkinoilla. Kysyntään voidaan vaikuttaa ehkäisevästi nimenomaan kriminalisoinnilla.

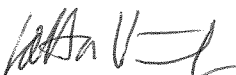
Lokakuun alussa voimaan tullut järjestyslaki, joka kieltää seksin oston ja myynnin julkisilla paikoilla ei poista yleisen, rikoslakiin tulevan seksin ostokiellon tarvetta. Yleinen ostokielto vaikuttaa kysyntään ilmiönä ja toimii eettisenä ohjeena. Kuten edellä todettiin, suurin osa prostituutiokontakteista tapahtuu muualla kuin julkisilla paikoilla, joten siitäkään syystä järjestyslaissa oleva seksin oston kieltä ei tuo parannusta nykytilanteeseen.

Lopuksi

Viime aikoina käydyssä prostituutiokeskustelussa painopiste on usein ollut itsenäisesti toimivien prostituoitujen näkökulmassa. He edustavat kuitenkin vain pientä osaa Suomessa toimivista prostituoiduista. Suurin osa Suomessa tapahtuvasta prostituutiosta on rikollisorganisaatioiden käsissä, ja prostituutiota tulee tarkastella siitä lähtökohdasta. Huomiota tulee kiinnittää erityisesti siihen, mitä järjestäytyneen rikollisuuden organisoiman prostituution piirissä tapahtuu. Unioni Naisasialiitto haluaa nostaa esiin sen, että oikeusministeriön työryhmän osamietinnössä ei juurikaan tarkastella ihmiskauppaan, paritukseen ja prostitutioon liittyviä vakavia ihmisoikeusloukkauksia. Mietinnössä ei myöskään puututa ihmiskaupan ja prostituution rasistisiin ulottuvuuksiin. On hämmäntävää, että työryhmä on lähestynyt prostituutiota kuin mitä tahansa tavallista, ongelmatonta elinkeinoa.

Helsingissä 10.10.2003

Unioni Naisasialiiton hallituksen puolesta,

Lotta Viinikka
pääsihteeri